

Sprawozdanie z działalności Muzeum Regionalnego w Człuchowie w 2017 roku.

W 2017 r. Muzeum otrzymało dotację podmiotową w wys. 632.000,00 zł. Koszty energii elektrycznej i ogrzewania wyniosły 123.227,13 zł. Zakupy materiałów (m.in. zakup materiałów biurowych, farb i art. konserwatorskich, materiałów do sprzedaży) wyniosły 74.789,93 zł. Koszty usług obcych (m.in. druk wydawnictw, konserwacje systemu ppoż. i antynapadowego, opłaty telefoniczne, usługa bhp, usługi komunalne, konserwacja wind, wynajem wystaw) wyniosły 120.554,15 zł. Wynagrodzenia pracowników, umowy o dzieło, umowy zlecenia 262.536,71 zł. Świadczenia na rzecz pracowników (urlopowe, szkolenia, badania lekarskie, składki ZUS) 58.492,36 zł. Przychody własne wyniosły 161.297,77 zł (przeznaczono je m.in. na zakup muzealiów oraz księgozbioru).

W 2017 r. Muzeum otrzymało również dotację celową w wysokości 53.000,00 zł z przeznaczeniem na realizację prac konserwatorskich i restauratorskich obejmujących zamkową wartownię.

Na dzień 31 grudnia 2017 r. w Muzeum było zatrudnionych 9 pracowników (6,25 etatu) – dwóch pracowników działalności podstawowej: kustosz (1 etat) i kustosz (0,5 etatu), główna księgową (0,25 etatu), przewodnik (1 etat), pracownik gospodarczy (1 etat), dwie pracownice obsługi (2x1 etat) i dwie sprzątaczkę (2x0,25 etatu). W sezonie letnim do obsługi zwiedzających zostały zatrudnione na umowę o pracę trzy osoby oraz cztery osoby na umowę zlecenie. Od 06.06. do 05.09.2017 r. jedna osoba odbywała w Muzeum staż. W 2017 r. Muzeum korzystało również z pracy dwóch osób w ramach prac społecznie użytecznych.

W 2017 roku Muzeum osiągnęło wpływy ze sprzedaży biletów wstępu w wys. 135.294 zł.

W 2017 r. Muzeum odwiedziło 33.242 zwiedzających, w tym 14.161 osób zwiedziło Muzeum bezpłatnie.

1. Gromadzenie, opracowywanie i konserwacja zbiorów:

Do dnia 31.12.2017 r. zbiory Muzeum powiększyły się o kilkadziesiąt pozycji inwentarzowych. Najciekawsze z obiektów to:

- muszkiet skałkowy, wałowy, Niemcy ok. 1700 r.
- pistolet skałkowy, Europa Zachodnia, XVIII w.
- pistolet kapiszonowy, wyk. Grabiński, Poznań, ok. 1810 r.
- kusza intarsjowana, Europa Zachodnia, ok. 1700 r.
- szpada, Europa Zachodnia, pocz. XVIII w.
- zestaw naczyń cynowych, Anglia, XIX w.
- neorenesansowe naczynie na wodę święconą, Niemcy, XIX w.

Decyzją Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków, Delegatury w Słupsku w 2017 r. do Muzeum przekazane zostały w depozyt, zabytki żelazne (miecz - poł. X - pocz. XII w., żeleźce topora - poł. X-XII w., oraz dwa groty włóczni - X-XI w.), odkryte podczas podwodnych prac archeologicznych, prowadzonych na jeziorze Krępsko. Obecnie obiekty te prezentowane są na wystawie stałej *Pradzieje ziemi człuchowskiej*. W 2017 r. również WUOZ Delegatura w Słupsku, przekazał w depozyt 199 zabytków oraz konsolę-wspornik wapienny, odkryte podczas prac archeologicznych w obrębie zamku człuchowskiego w latach 2011-2014. Wśród przekazanych zabytków znalazł się jeden z najciekawszych obiektów odnalezionych w obrębie zamku – bulla papieża Grzegorza XI (1370-1378).

Do działu bibliotecznego – dokumentacyjnego zakupiono 4 mapy na kwotę 6.700,00 zł, (*Mapa Królestwa Prus*, wyd. J.B.Homann, Norymberga ok. 1740 r., *Mapa Królestwa Prus*, wyd. Antonio Zatta, Wenecja 1781, *Mapa Prus*, wyd. Heinrich Zell, Antwerpia 1580 r., D.F. Sotzmann, *Ost West Süd und Neu Ostpreussen*, 1798/1798, wyd. Simon Schropp).

Do księgozbioru biblioteki zakupione zostały wydawnictwa związane tematycznie z działami Muzeum oraz historią regionu i Pomorza. Księgozbiór powiększył się o 59 pozycji z czego 18 pozycji to zakupy, a pozostałe 41 otrzymaliśmy w darze oraz w ramach wymiany wydawnictw.

Od sierpnia do października 2017 r. prowadzono prace konserwatorskie w obrębie dawnej wartowni zamkowej.

2. Działalność wystawiennicza:

Wystawy:

a) stałe:

- *Badania archeologiczne na człuchowskim wzgórzu zamkowym.*
- *Pradzieje ziemi człuchowskiej*
- *Z dziejów miasta i regionu*
- *Kultura materialna Ziemi Człuchowskiej*
- *Sztuka i rzemiosło artystyczne XV-XX w.*
- *Człuchów – z dziejów zamku.*

W 2017 r. została rozbudowana wystawa stała *Badania archeologiczne na człuchowskim wzgórzu zamkowym*. Poszerzono ją o obiekty przekazane przez WUOZ, Delegatura w Słupsku tj. wyroby rógowe, żelazne, kamienne odkryte podczas prac archeologicznych w obrębie zamku. Od końca lipca do połowy grudnia 2017 r. prezentowano monety odkryte w poł. lipca ubiegłego roku podczas prac archeologicznych prowadzonych na II Przedzamczu. Skarb liczył 20 srebrnych monet z lat 1615-1657. Również na wystawie *Badania archeologiczne na człuchowskim wzgórzu zamkowym*, od maja 2017 r. w części projekcyjnej ekspozycji, prezentujemy film przedstawiający badania archeologiczne na zamku w Człuchowie. Film został przygotowany na zlecenie Muzeum, pod kierunkiem dr. Michała Starskiego - kierownika badań.

b) wystawy czasowe

- ***Ocalone od zapomnienia. Nabytki Muzeum Regionalnego w Człuchowie w latach 2013-2016*** (9 lutego - 14 kwietnia 2017 r.).

Na wystawie zaprezentowano zakupy, dary i przekazy o jakie wzbogaciły się zbiory Muzeum Regionalnego w Człuchowie w latach 2013-2016. Prezentowany zbiór był zróżnicowany zarówno pod względem czasu powstania, pochodzenia, materiału jak i techniki wykonania. Znalazły się więc tutaj elementy uzbrojenia ochronnego, militaria, wyroby konwisarskie, a także regionalia m.in. mapy, karty pocztowe. Spośród regionalistów szczególnie interesujący jest również zbiór dokumentów (XVII – XX w.) przekazany do zbiorów Muzeum przez Helenę Rakocz, córkę pierwszego dyrektora Muzeum w Człuchowie, Edmunda Kloskowskiego.

Wystawa *Ocalone od zapomnienia. Nabytki Muzeum Regionalnego w Człuchowie w latach 2013-2016* miała być również formą podziękowania darczyńcom za przekazane pamiątki

- ***Karpackie cerkwie*** (29 kwietnia – 15 czerwca 2017 r.).

Wystawa *Karpackie cerkwie* to ponad 150 zdjęć cerkwi drewnianych i murowanych karpackiego trójkąta, wykonanych na przestrzeni kilku ostatnich lat. Autorem fotografii był Bohdan Tchórz. Wystawa została zorganizowana w ramach obchodów 70. rocznicy Akcji *Wisła*

- ***Niemni świadkowie pamiętnych dni*** (29 kwietnia – 25 czerwca 2017 r.).

Wystawa nawiązująca do wydarzeń Akcji *Wisła*. Zorganizowana została ze zbiorów Muzeum Okręgowego im. Stanisława Staszica w Pile, Muzeum Zachodniokaszubskiego w Bytowie, Muzeum Regionalnego w Człuchowie, Izby Pamięci przy Zespole Szkół Ogólnokształcących w Białym Borze oraz ze zbiorów prywatnych. Na wystawie znalazły się dokumenty (m.in. karty przesiedleńcze) obiekty związane z kultem religijnym (ornat z l. 30. XX w., ikony XIX- i XX-wieczne, mszał, modlitewniki), a także z życiem codziennym, z gospodarstwem domowym i rolnym oraz ludowe stroje i ozdoby.

- ***Moda damska XIX wieku*** (6 lipca - 8 września 2017).

Wystawę stanowiły oryginalne suknie XIX-wieczne. Znalazły się tutaj zarówno codzienne jak i strojne suknie z lat 40. jak i 60. XIX w., wykonane z jedwabiu, tafty, bawełny. Wystawę uzupełniały akcesoria niezbędne dla XIX – wiecznych elegantek. Oprócz strojów i akcesoriów znalazły się również oryginalne ryciny z XIX - wiecznych kolorowych czasopism, jak np. *La Mode Illustrée* czy *Paris Elegant* z „najnowszymi” wzorami sukien, najstarsze z nich pochodzą z lat 20-tych XIX wieku. Obiekty prezentowane na wystawie to część prywatnej kolekcji należącej do Anny Moryto.

- ***CLOSER. Tomasz Gudzowaty*** (23 czerwca – 31 sierpnia 2017 r.).

Wystawa *CLOSER* składała się z 39 wielkoformatowych fotografii, niemal wyłącznie czarno-białych. Najstarsza fotografia została wykonana w 1999 r. najmłodsza w 2014. Tomasz Gudzowaty to jeden z najbardziej znanych polskich fotografików. Jest laureatem wielu nagród, wśród nich *World Press Photo* w kategorii *Przyroda*. Wystawa zorganizowana została przez Państwową Galerię Sztuki w Sopocie, we współpracy z Agencją Zegart.

- ***Człuchów dawniej i dziś.***

Wystawa plenerowa prezentująca archiwalne i współczesne fotografie Człuchowa. Archiwalne fotografie ukazują miasto na przestrzeni blisko 50 lat, od 1892 roku do lat 40. XX w.

Dawne fotografie zostały zestawione z fotografiami współczesnymi tych samych miejsc. Fotografie archiwalne pochodzą ze zbiorów Muzeum Regionalnego w Człuchowie.

- ***Art déco. Sztuka lat międzywojennych ze zbiorów Muzeum Mazowieckiego w Płocku*** (14 września – 20 stycznia 2017 r.).

Wystawa była próbą przedstawienia, powstałego po I wojnie światowej, nowego stylu

dekoracyjnego. Prezentowała fragment tworzony od kilkunastu lat, liczącej ponad 1000 muzealiów, kolekcji. Znalazły się więc na ekspozycji prace malarskie i graficzne, dzieła sztuki użytkowej: meble, szkło, ceramika, metale, a także elementy garderoby damskiej i męskiej, akcesoria i biżuteria.

- **Współczesna Sztuka Ludowa Powiatu Człuchowskiego** (17 listopada 2017 – 7 stycznia 2018). Wystawa pokonkursowa IV edycji konkursu organizowanego przez Muzeum Regionalne w Człuchowie od 2003 r. Na wystawie prezentowano wszystkie, spełniające warunki regulaminu, prace które zgłoszono do konkursu. W przeważającej części były to prace hafciarek człuchowskich i przechlewskich (również w kategorii młodzieżowej), a także prace w kategorii rzeźba, tradycyjne ozdoby oraz przedmioty obrzędowe.

3. Działalność edukacyjna:

a) Warsztaty

- **Ferie w Muzeum** (16 – 27 stycznia 2017).

W czasie ferii zimowych Muzeum zaproponowało dzieciom i młodzieży zajęcia plastyczne w związku z ogłoszeniem przez Muzeum kolejnej edycji konkursu *Architektura zamku w Człuchowie*. Podczas ferii zorganizowano również zajęcia związane z rycerstwem wg tematów: *Przygoda rycerska na zamku*, *Herbowe zabawy*, *Zamkowe życie codzienne w średniowieczu*, *Rycerz i jego giermek*.

- **Warsztaty zdobienia jaj wielkanocnych** (4-5 kwietnia 2017 r.)

Warsztaty prowadziła Danuta Psztyr - wielokrotna zwyciężczyni konkursu *Najpiękniejsza pisanka*, organizowanego, od początku lat 90. XX w., przez Jana Bernarda Jakubowskiego.

- **Warsztaty witrażu** (23-25 sierpnia 2017 r.).

Warsztaty prowadziła gdyńska artystka Wanda Frąckowska.

- **warsztaty świąteczne** (6 -22 grudnia 2017).

Warsztaty piernikarskie – podczas których uczestnicy przygotowywali i zdobili pierniki dekoracyjne.

b) Lekcje muzealne - w 2017 roku pracownicy Muzeum przeprowadzili 72 lekcje muzealne, które tematycznie związane były ze zbiorami Muzeum, z historią zamku człuchowskiego oraz rycerstwa.

c) Konkursy:

- *Najpiękniejsza pisanka* - kolejna edycja konkursu, który jest kontynuacją konkursów organizowanych przez Jana Bernarda Jakubowskiego.
- *Architektura zamku w Człuchowie* - IV edycja. Nagrodzone i wyróżnione prace prezentowane są na kolejnych kondygnacjach przejazdu bramnego.
- Konkurs **Współczesna Sztuka Ludowa Powiatu Człuchowskiego** - IV edycja.

Pierwszą edycję konkursu *Współczesny Haft Ludowy Powiatu Człuchowskiego* zorganizowano w 2003 r, skierowany on był do twórców haftu ludowego z powiatu człuchowskiego. Celem konkursu był przegląd twórczości hafciarskiej w powiecie, wyłonienie nowych twórców haftu ludowego oraz uaktywnienie dotychczas działających, stworzenie możliwości prezentacji własnej twórczości i

pozyskanie oryginalnych prac do zbiorów etnograficznych muzeum.

IV edycja konkursu została objęta patronatem honorowym Starosty Człuchowskiego oraz Burmistrza Miasta Człuchowa, współorganizatorzy konkursu to: Urząd Gminy w Człuchowie, Urząd Miasta i Gminy w Czarnem, Urząd Miasta i Gminy w Debrznie, Urząd Gminy w Koczale, Urząd Gminy w Przechlewie, Urząd Gminy w Rzeczenicy, Miejski Dom Kultury w Człuchowie, Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie, Oddział w Człuchowie, Związek Ukraińców w Polsce, Koło w Człuchowie, Towarzystwo Miłośników Ziemi Człuchowskiej, Lokalna Grupa Działania Ziemi Człuchowskiej, Stowarzyszenie Przyjaciół Gminy Koczała, Koło Miłośników Przechlewa. Konkurs został objęty patronatem prasowym *Tygodnika Człuchowskiego*. Rozstrzygnięcie konkursu nastąpiło 17 listopada 2017 r.

4) Inne wydarzenia:

- Wykład **Konstanty Kościński (1858-1914) - człuchowski historyk** (26 maja 2017 r.)
Wykład został wygłoszony przez pracownika Muzeum - dr. Mariana Frydę, w ramach Bydgoskiego Festiwalu Nauki. Muzeum Regionalne w Człuchowie po raz pierwszy włączyło się w organizację tego kilkudniowego wydarzenia naukowego obejmującego powiat człuchowski i chojnicki

- Wykład Anny Moryto ***Moda damska w XIX wieku*** (8 września 2017 r.).

Autorka stworzyła poznańską pracownię krawiectwa historycznego *Stroje z pasją*. Od wielu lat kolekcjonuje oryginalne historyczne stroje, wielokrotnie prezentując je na wystawach w muzeach. Część jej kolekcji stanowiła prezentowaną, od 6 lipca do 8 września 2017 r., wystawę *Moda damska w XIX w.* w Muzeum Regionalnym w Człuchowie.

- Wykład ***Badania archeologiczne wschodniej części II Przedzamcza w 2017 roku*** Macieja Kurdwanowskiego (8 grudnia 2017 r.).

Podczas wykładu zaprezentowano wyniki ubiegłorocznych, rozpoczętych w lipcu, prac archeologicznych. Badania te realizowane były, tak jak w poprzednich sezonach, przez Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego. i stanowiły bezpośrednią kontynuację badań rozpoczętych na II przedzamczu w 2016 r. W 2017 r. m.in. odsłonięto pierwszą kondygnację piwnic baszty, która strzegła bramy prowadzącej na III przedzamcze. Odkryto również skarb monet pochodzących z lat 1615-1655.

Promocje wydawnictw:

- Promocja książki ***Konstanty Kościński o Gochach Z dziejów parafii w Borzyszkowach, Konarzynach i Przechlewie*** (23 lutego 2017 r.).

Książka jest reedycją trzech artykułów Konstantego Kościńskiego publikowanych w latach 1905-1909 w *Rocznikach Towarzystwa Naukowego w Toruniu*.

Konsultantem historycznym, autorem przedmowy oraz komentarzy jest pracownik Muzeum dr Marian Fryda. Książka ukazała się nakładem Wydawnictwa Region z Gdyni

Konstanty Kościński to niezwykle ważna postać dla historiografii człuchowskiej. Jest autorem pierwszej, wydanej w języku polskim monografii Człuchowa: *Człuchów. Obrazek historyczno - statystyczny z przeszłości Pomorza*.

- Prezentacja książki ***Strażacy powiatu człuchowskiego***. (17 marca 2017 r.)

Książka *Strażacy Powiatu Człuchowskiego 1945-2016* autorstwa Wiesława Chmielewskiego jest w

inicjatywą wydawniczą Zarządu Oddziału Powiatowego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP w Człuchowie. *Strażacy Powiatu Człuchowskiego 1945-2016* to historia ochotniczych i zawodowych straży pożarnych ziemi człuchowskiej na przestrzeni ostatnich kilkudziesięciu lat. Podczas prezentacji laudację nowego wydawnictwa wygłosił pracownik Muzeum - dr Marian Fryda.

- Promocja albumu ***Stanisława Sierant - Malarstwo*** (17 marca 2017 r.). Album, pod redakcją Zbigniewa Sieranta, prezentuje twórczość człuchowskiej malarki Stanisławy Sierant. Opatrzony jest słowem wstępnym Barbary Zagórskiej oraz dr. hab. Ewy Miśkiewicz - Żebrowskiej. W drugiej części albumu zaprezentowane są prace Stanisławy Sierant, zarówno najstarsze, te z lat. 60. XX w. jak i najnowsze z 2017 r., wg tworzonych przez autorkę cykli.

- Promocja kolejnego numeru ***Merkuriusza Człuchowskiego*** (31 maja 2017 r.). *Merkuriusz Człuchowski* to czasopismo Klubu Przyjaciół Muzeum, wydawane przez Muzeum Regionalne w Człuchowie od 1994 roku. Prezentuje artykuły z zakresu historii, archeologii, historii sztuki Człuchowa i ziemi człuchowskiej. Publikowane są tu również wspomnienia oraz fragmenty dzienników byłych i obecnych mieszkańców Człuchowa i okolic.

Pozostałe:

- **OBCHODY 70. ROCZNICY AKCJI “WISŁA”** (29 kwietnia 2017 r.)
Obchody 70. rocznicy akcji *Wisła* Muzeum organizowało wspólnie z człuchowskim Kołem Związku Ukraińców w Polsce. Dodatkowym argumentem za zorganizowaniem tych obchodów w Muzeum, było to, że w sali głównej zamku w Człuchowie, w dawnym kościele ewangelickim, od 6 października 1991 r., przez blisko dwa lata, odprawiano msze św. w obrządku grekokatolickim. Gościem specjalnym podczas obchodów był konsul honorowy Ukrainy w Szczecinie – Henryk Kołodziej.
Podczas obchodów 70. rocznicy akcji *Wisła* wygłoszono dwa wykłady:
- *Czy Akcja “Wisła” była korzystna dla narodu polskiego?* wykład dr. hab. Bohdana Halczaka, prof. UZ
- *Cerkwie dawnych Kresów Rzeczypospolitej* wykład Bohdana Tchórza.
W tym dniu otworzono w Muzeum dwie wystawy. Wystawę fotograficzną Bohdana Tchórza *Karpackie cerkwie* oraz wystawę *Niemi świadkowie pamiętnych dni*.
W ramach obchodów 70. rocznicy Akcji *Wisła* odbył się również recital Lesji Szulc - *Ukraina z dźwięków utkana*. Pochodząca ze Lwowa wokalistka zaprezentowała inspirowane muzyką i kulturą ukraińską własne kompozycje.
Ostatnim punktem obchodów był poczęstunek z ukraińskimi akcentami kulinarnymi.
- ***Noc Muzeów*** (20 maja 2017 r.).
Tradycyjnie już podczas Nocy Muzeów udostępniliśmy zwiedzającym bezpłatnie wystawy stałe i wystawy czasowe. Tematem przewodnim tegorocznej Nocy Muzeów była poł. XVII w., czasy kiedy starostą człuchowskim był Jakub Wejher. Przed siedzibą Muzeum został rozbity obóz wojskowy gdzie prezentowano XVII-wieczne rzemiosło żołnierskie (odbył się pokaz musztry bojowej, strzelania z kuszy i łuku, pokaz musztry regimentu muszkieterów, walki na szable i broń drzewcową). Goście Muzeum mieli również możliwość przymierzenia XVII-wiecznych strojów oraz elementów uzbrojenia. W tym dniu również zaimprovizowano polową mennicę zamkową. Dodatkową atrakcją był również pokaz tańców dworskich oraz możliwość ich nauki.
Podczas *Nocy Muzeów* zorganizowano również konkurs *Chochliki w Muzeum*, polegający na odnalezieniu na wystawach i w gablotach muzealnych przedmiotów, które nie są

obiektami muzealnymi.

Podczas *Nocy Muzeów* odwiedziło nas ok. 1700 osób.

- *To były piękne dni* - koncert w wykonaniu bydgoskich solistów *Arte Con Brio* (25 października 2017 r.)

W programie koncertu znalazły się m.in. przeboje J. Petersburskiego, H. Warsa a także hity lat osiemdziesiątych i późniejszych z repertuaru m.in. H. Kunickiej, M. Grechuty, Z. Wodeckiego, W. Houston.

5. Wydawnictwa

- *Merkuriusz Człuchowski*, kwartalnik redagowany przez *Klub Przyjaciół Muzeum*, w maju 2017 r. ukazał się nr 89-93/2017
- Wystawom czasowym towarzyszyły zaprojektowane przez pracowników i wydane przez Muzeum składanki i plakaty